

Personalistisesta sosiaalipedagogiikasta

RAUNO HUTTUNEN

Leena Kurjen tutkimus ”Persoon ja yhteisö” yhdistää kaksi Suomessa suhteellisen tuntematonta teoreettista perinnettä. Toinen on sosiaalipedagogiikan laaja perinne ja toinen on myös laajalle levinnyt mutta hajanaisempi personalismin filosofinen perinne. Kurki on aikaisemmin kirjoittanut muun muassa persoonakeskeisestä kasvattamisesta, sosiaalipedagogiikasta, sosiokulttuurisesta innostamisesta ja jesuiittojen kasvatusperiaatteista. Kurki on erikoistunut latinalaiseen keskusteluun persoonasta, sosiaalityöstä ja kasvatukselta. Jesuiittojen parissa eläneenä hänellä on ollut hyvä perspektiivi niin sanottuun ignatiaaniseen kasvatukseen ja sosiaalityöhön niin teoriassa kuin käytännössäkin.

Sosiaalipedagogiikka on Saksassa 1800-luvun lopulla kehitetty sosiaalityön ja kasvatuksen näkökulmat yhdistävä tieteenala sekä saksalaisen sosiaalivaltion käytännöllisen toiminnan muoto. Sosiaalipedagogiikan teorian perustajahahmona voidaan pitää kasvatustieteilijää Herman Nohlia, joka oli filosofi Wilhelm Diltheyn oppilas ja Hegelin nuoruuden kirjoitusten toimittaja. Saksassa sanaa sosiaalipedagogiikka käytetään yleisesti sosiaalityön synonyyminä ja samannimistä oppiainetta opetetaan opistoissa ja yliopistoissa. Suomessa sosiaalikasvatus tarkoittaa nuorisotyötä ilman suoranaista viittausta Nohlin sosiaalipedagogiikkaan. Sosiaalipedagogiikkaa ihan Nohlin hengessä voi Suomessa opiskella Kuopion yliopis-

tossa professori Juha Hämäläisen johdolla.

Latinalaisella kielialueella kasvatustieteen alaan on vahvasti vaikuttanut Ignatius Loyolasta (1491–1556) juontuva ignatiaaninen pedagogiikka. Loyolaa sovelsi ensimmäisenä Ramon Ruiz Amado vuonna 1929 julkaistulla kirjallaan *Educación social*. Sitten latinalaiseen sosiaalipedagogiikkaan ovat vaikuttaneet Paolo Freiren vapautuksen pedagogiikka ja Antonio Gramscin marxilainen filosofia. Kurjen mielestä jesuiittojen liittyminen Freiren ja Gramsciin ei ole yllättävää, sillä kaikille näille on yhteistä se, että kasvatukseen nähdään merkittävänä välineenä luotaessa uutta maailmankatsomusta ja uusia intellektuelleja, joita tarvitaan sosiaalisen muutoksen aikaansaamiseksi.

Latinalaisessa perinteessä halutaan tukea ja kehittää sekä ihmistä arvokkuutta että sosiaalisuutta. Jesuiittojen pedagogiikka kuuluu humanistisiin kasvatustieteen aloihin, joissa kasvatustavoitteeksi asetetaan tahdon vapauden omaava luova persoonallisuus. Tavallisesti humanistisessa kasvatustieteen alalla yhteisön rooli ja ihmisen yhteisöllinen luonne jäävät vähemmälle huomiolle, mutta Loyolan ajattelussa yhteisöllisyyden teema on vahvasti mukana. Kasvatuksen tavoitteena on yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden harmonia. Jesuiitat korostavat kasvatustyössään kolmea elementtiä: dialogia, oikeudenmukaisuutta ja kulttuuria. Kasvattaja on ohjat-

Leena Kurki
Persoon ja yhteisö
Personalistinen sosiaalipedagogiikka
Jyväskylä: Sophi, 2002
172 s.

tavansa palveluksessa tämän tukijana, helpottajana ja innostajana. Mentorin eli ohjaajan täytyy olla lempeä ja ymmärtävä sekä antaa kasvatettavalle itselleen täysi tila, mutta samalla mentorin täytyy olla myös luja.

Latinalaisella sosiaalipedagogiikan perinteellä on paljon yhteistä tämän personalismin kanssa. Personalismi voidaan Kurjen mukaan määritellä ”yritykseksi asettaa inhimillinen persoon ja ihmisten väliset persoonalliset suhteet kaiken teorian ja käytännön keskiöön” (s. 64). Personalistiset ajattelijat ovat yhteiskuntakriittisiä. He vaativat persoonallista ja yhteisöllistä valankumousta. Personalismi ei pidä abstraktisista filosofisista ongelmista, vaan on kiinnostunut ihmisten konkreettisesta elämästä ja arkipäivästä. Personalismi on aikaan ja paikkaan sidottu filosofia. Personalismin tunnetuimman edustajan Emmanuel Mournierin mukaan ”totuus ei ole mikään looginen ja epäpersoonallinen muoto, vaan kyse on aina yhden ihmisen, yhden kansan, totuudesta. Totuus on yhtä rikkoutuva kuin nämä, mutta samalla, kuten nämä, myös elävä ja vaativa”. Personalismin filosofiaan ovat vai-

kuttaneet eksistentialismi, marxismi ja kristillisuus.

Se on erittäin väljä ja avoin filosofinen suuntaus, joka käsittelee niin idealistisia kuin realistisia ajattelijoita. Useimmat ovat kristittyjä teistejä, mutta mukaan mahtuu myös ateistejakin. Teistisistä personalisteista kannattaa mainita puolalainen Karol Wojtyła (Johannes Paavali II), joka väitöskirjassaan yhdisteli Max Schelerin fenomenologiaa ja Tuomas Akvinolaisen filosofiaa. Ennen paaviksi tuloaan Wojtyła oli puolalaisen fenomenologian ja personalismin johtohahmo. Mournierin lisäksi muita ranskalaisia personalisteja ovat filosofi, kirjailija Gabriel Marcel, Jacques Maritain ja Emmanuel Levinas. USA:ssa 1900-luvun alussa Borden Parker Bowne perusti niin sanotun Boston School of Personalism -ryhmän. Muun muassa Martin Luther King teki Bostonin yliopistossa väitöskirjansa personalististen ajattelijoiden oh-

jauksessa. Muita merkittäviä personalisteja ovat venäläinen Nikolai Berdjajev ja skotlantilainen John Macmurray. Personalismin filosofinen suuntaus on nyt yhdistynyt kansainväliseksi ryhmäksi, jonka keskus on Oxfordissa. Se järjestää vuosittaisia konferensseja ja julkaisee The Personalist Forum -lehteä.

Personalistisella ajattelulla on hyvin monennäköisiä sovelluksia pedagogiikkaan. Niissä korostetaan persoonan ainutkertaisuutta, luovuutta, kutsumuksellisuutta ja vastuuta. Kolumbialaisen tutkijan Carlos Vásquesin mukaan jokaisella persoonalla on oma kutsumuksensa ja näin oikeus tulla kohdelluksi mitä suurimmalla kunnioituksella. Kasvatuksen tavoitteena on luoda persoonien yhteisö, jossa persoonilla on maksimaalinen mahdollisuus toteuttaa yksilöllistä luovuuttaan ja sosiaalista vastuutaan. Kirjan viimeisessä luvussa Kurki esittää oman näkemyksensä siitä, mitä haasteita personalismin filosofia

asettaa sosiaalipedagogiselle teorialle ja käytännölle. Kurki käsittelee persoonakeskeistä kasvatus- ja päiväkodeissa, kouluissa, vanhusten hoidossa, työyhteisön johtamisessa ja ”yhteisötyössä”. Kurjen mukaan yhteistyö on aitoon kansalaisuuteen kasvamisen tukemista ”ja tätä aitoa kansalaisuutta tarvitaan, jotta ihmiset kykenisivät täydesti osallistumaan sekä oman arkipäivänsä että yhteiskuntansa kehittämiseen ja laadulliseen muuttamiseen” (s. 127).

Leena Kurjen tutkimus personalistisesta sosiaalipedagogiikasta on hyödyllinen ja arvokas kirja kaikille kasvatus- ja sosiaalityön ammattilaisille, opiskelijoille, tutkijoille ja opettajille. Kurjen näkemys ”personalistisesta johtajuudesta” avaa uusia perspektiivejä johtajakoulutukseen. Myös persoonan käsitteestä filosofisessa ja psykologisessa mielessä kiinnostuneet löytävät Kurjen tutkimuksesta paljon hyviä kirjallisuusviitteitä.